

Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет
імені Івана Франка
Дрогобицький державний педагогічний університет
імені Івана Франка
Інститут української археографії та джерелознавства
ім. М. Грушевського НАН України

КАТАЛОГ

СТУДЕНТІВ МИХАЙЛА ГРУШЕВСЬКОГО

ЛЬВІВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Упорядники:
Віталій Тельвак, Володимир Качмар, Святослав Журавльов

Львів
ЛНУ імені Івана Франка
2023

УДК 930.1(477)''18/19'':378.4(477.83-25)-057.875

К 29

Рецензенти:

д-р істор. наук, проф. *Гирич Ігор Борисович*
(Інститут української археографії та джерелознавства
ім. М.Грушевського НАН України);

канд. істор. наук *Панькова Світлана Михайлівна*
(Історико-меморіальний музей Михайла Грушевського);

канд. істор. наук, доц. *Педич Василь Пилипович*
(Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу)

Рекомендовано до друку

*Вченою радою Львівського національного університету імені Івана Франка
(протокол № 56/10 від 31 жовтня 2023 року)*

This is the first publication of the catalogue of M. Hrushevsky's Philosophy, Law, Theology and medical students during 1894-1914. It helps observe the quantitative dynamics of Hrushevsky's student audience, analyze national and gender features, recreate the versatile didactic methods and clarify the attendance frequency. The catalogue portrays M. Hrushevsky as an authoritative and in-demand teacher in the professor body of Lviv University.

For historians, Hrushevsky studies researchers and broader audience.

К 29 **Каталог студентів Михайла Грушевського Львівського університету** / упоряд. В. Тельвак, В. Качмар, С. Журавльов. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2023. – 358 с.

ISBN 978-617-10-0832-8.

Вперше публікується каталог студентів Михайла Грушевського, які навчалися на філософському, правничому, теологічному та медичному факультетах протягом 1894-1914 років. Укладений каталог дає змогу простежити кількісну динаміку студентської аудиторії українського професора, з'ясувати її національну та гендерну специфіку, відтворити різноплановість його дидактичних пропозицій, простежити фреквенцію різних курсів тощо. Крізь призму каталогу М. Грушевський постає авторитетним і затребуваним представником львівської університетської корпорації.

Для істориків, грушевськознавців, широкого кола читачів.

УДК 930.1(477)''18/19'':378.4(477.83-25)-057.875

© Тельвак В., Качмар В., Журавльов С.,
упоряд., 2023

© Львівський національний університет
імені Івана Франка, 2023

ISBN 978-617-10-0832-8

ЗМІСТ

Володимир Мельник.
ІСТОРИЧНА ШКОЛА МИХАЙЛА ГРУШЕВСЬКОГО
У ЛЬВІВСЬКОМУ УНІВЕРСИТЕТІ
4

Віталій Тельвак, Володимир Качмар.
СТУДЕНТСЬКА АУДИТОРІЯ МИХАЙЛА ГРУШЕВСЬКОГО
ЛЬВІВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ: КІЛЬКІСНА ДИНАМІКА,
ЕТНІЧНИЙ СКЛАД, ДИДАКТИЧНІ ПРЕФЕРЕНЦІЇ
7

Віталій Тельвак, Святослав Журавльов.
АРХЕОГРАФІЧНА ПЕРЕДМОВА
25

КАТАЛОГ

ФІЛОСОФСЬКИЙ ФАКУЛЬТЕТ
28

ПРАВНИЧИЙ ФАКУЛЬТЕТ
111

ТЕОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
354

МЕДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
356

ІСТОРИЧНА ШКОЛА МИХАЙЛА ГРУШЕВСЬКОГО У ЛЬВІВСЬКОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

Постать професора Михайла Грушевського займає вагоме місце в історії Львівського університету. З діяльністю вченого на рубежі ХІХ–ХХ ст. представники передового національного громадянства пов'язували не лише науковий поступ університетської кафедри всевітньої історії з особливим оглядом на історію Східної Європи створенням у Львові Української національної академії, у яку мали трансформувати Наукове Товариство Шевченка і до змін в якому мав докластися професор, а й творенням школи українських істориків, яка б відіграла важливу роль не тільки в інтелектуальному житті краю, а й в національному українському державотворенні.

Вже у «Вступному викладі з давньої історії Русі», виголошеному в інавгураційній лекції 12 жовтня 1894 р. в університетській аудиторії, М. Грушевський означив наукові перспективи для студентства і молодих науковців: вивчення київського відрізка національної історії, державного ладу, де виділив кілька чинників – «інститут князя», «дружини», «громади», торговельних і політичних зносин з іншими народами, а також усього ранньомодерного часу. Визначальною в інавгураційній доповіді стала не лише проблематика історії Київської Русі, а й ідея «тягlosti та нерозривності народної історії». Вчений проголошував нову теоретико-методологічну основу наукового пошуку в історії – вивчення «народу-нації», яку розглядав через «народні змагання» і «виступи», через національну ідею, яка мала багатомікову історію і виявлялася в «політичних і культурних обставинах». На початку ХХ ст. в «Нарисах з історії українського народу» М. Грушевський ще сміливіше окреслив вивчення «народної історії», стверджуючи, що не існує «общерускої» народності та категорично заперечував домагання Московської Русі на частину давньоруської спадщини, спадкоємцем якої, на думку вченого, була «українсько-руська народність». М. Грушевський запропонував вивчати насамперед історію народу, а не історію держави, що «обумовлювалося її підпорядкованою роллю з боку економічних, культурних і національних факторів». І, нарешті, він закликав вивчати історію «кожної гілки східного слов'янства, чи кожної народності окремо, в її генетичнім приємстві від початків аж до нині». Думки про «окремішну українсько-руську історію» були подані в «Історії України-Руси», наукових та науково-популярних працях вченого, стали органічною основою у творчості учнів М. Грушевського.

Методологічною основою школи М. Грушевського були здобутки його київського вчителя Володимира Антоновича: введення у науковий дискурс сучасних підходів європейських вчених, які базувалися на новітніх антропологічних засадах та школи Львівського університету, що сформувалася

в останній третині XIX ст. навколо Ксаверія Ліске. Характерним для цього етапу історіописання стала опора на історичне джерело, на значний аналітичний рівень дослідницької праці, високу ерудицію.

Історична школа М. Грушевського, що сформувалася в Університеті та НТШ, мала унікальне значення для розвитку науки. Вчений розробив для студентів навчальні курси, які були пов'язані з національною проблематикою, а історичну підготовку здійснював шляхом вивчення трьох головних періодів з історії України: княжого, литовсько-польського і нового. М. Грушевський вважав, що треба вивчати не лише політичну історію, а й економічну, культурну історію, історію адміністративного устрою та ін.

Особливе місце в підготовці студентів до наукової роботи займали семінари-вправи. «Вправи» – це підготовка до написання наукової роботи, де акцент робився на вивченні джерел та історіографії проблеми, опрацьовувалася методика написання наукової праці та методи історичних досліджень.

Проблематика історичних пошуків охоплювала оригінальну концепцію професора щодо розвитку східних слов'ян та історії Руси-України, етнічної історії українських територій. М. Грушевський означив для студентських досліджень нові сюжети з політичної історії, історії культури, адміністративного та судового устрою, релігійно-церковних відносин; запропонував вивчати економічну історію, зокрема матеріали про розвиток сільського господарства і сільських відносин, ремесла та торгівлі.

«Наукові вправи» студенти виконували шляхом аналізу праць самого М. Грушевського. Особливо це стосувалося вивчення джерел і тексту перших томів «Історії України-Руси». Вивчали джерела, виконуючи дослідницькі роботи в архівах Львова, Варшави, Відня, Санкт-Петербурга. Важливого значення набуло читання та тлумачення текстів в аудиторії, освоєння нових методик у вивченні палеографії. Професор формував у студентів високий рівень загальної культури, професійності у розумінні історичних процесів, історіографічної ерудиції.

Проблематика наукової школи М. Грушевського була досить широкою.

Іван Крип'якевич вивчав процеси XVII ст. пов'язані з Національно-визвольною війною під проводом Богдана Хмельницького, історію Галицько-Волинського князівства, історію Українського війська та питання регіональної історії. Особливе місце у творчості вченого займали синтези з історії України, які відповідали певним віковим групам читачів. І. Крип'якевич запропонував вивчати Львовознавство на підставі історичних пам'яток – будинків, вулиць та ін.

Степан Томашівський створив синтезу національної історії України від найдавніших часів до ранньомодерного періоду, де особливе місце посідала Галицько-Волинська держава; досліджував історію української культури та церкви. Він став зачинателем національного державницького напрямку в українській історіографії та історіософії.

Іван Кревецький представив сюжети з історії національних і військових рухів у Галичині в середині XIX ст.; бібліографічні дослідження україністики.

Творчість Івана Джиджори була пов'язана з вивченням соціально-економічного та політичного розвитку Гетьманщини першої половини XVIII ст. та ін. Тематику цих досліджень запропонував М. Грушевський, який, зрештою, надавав молодому досліднику значний джерельний матеріал, окреслив історичний ареал українських інтелектуальних пошуків Лівобережжя.

Діяльність Мирона Кордуби поєднувала вивчення географічних назв як історичного джерела, історії Холмщини і Підляшшя, окремих сюжетів з історії Галицько-Волинського князівства та епохи Хмельниччини. Значна частина праць вченого була опублікована німецькою мовою. М. Кордуба реалізував об'ємний проєкт бібліографії історії України та українознавства.

Наукова творчість Омеляна Терлецького окреслювалася вивченням історії української державності, Запорізької Січі та козацьких національно-визвольних рухів. Як представник державницького напрямку в українському історіописанні він вбачав фундаментальну основу національного державотворення у Галицько-Волинському князівстві та Київській державі. Увів у науковий вжиток поняття «хліборобського козацтва», яке розглядав як економічну та політичну основу майбутньої національної держави.

М. Грушевський до своїх учнів зачисляв О. Терлецького, Д. Коренця, М. Кордубу, С. Томашівського, С. Рудницького, О. Целевича, Ю. Кміта, З. Кузеля, О. Чайківського, В. Гарасимчука, О. Сушка, Ф. Голійчука, І. Джиджору, І. Кревецького, І. Крип'якевича. Окремі дослідники до його школи зараховують Б. Барвінського, Б. Бучинського, М. Чубатого.

Наукова школа М. Грушевського формувалася шляхом участі студентів в археологічних та етнографічних експедиціях Львівського університету, пошуковій роботі в археографічній комісії НТШ.

На рубежі XIX–XX ст. М. Грушевський належав до когорти політичних, громадських і наукових діячів, які розпочали боротьбу за створення українського університету у Львові. Професор підтримував студентські виступи за національний університет. Громадська позиція М. Грушевського мала значний вплив на його учнів, які представляли наукову школу професора.

Представники історичної школи М. Грушевського у Львівському університеті відстоювали політичні, національні та культурні гасла, вони вплили у суспільно-політичні процеси краю та України першої половини XX ст., стали натхненниками національно-визвольних рухів.

Володимир МЕЛЬНИК

*ректор Львівського національного університету імені Івана Франка
доктор філософських наук, професор, член-кореспондент НАН України*

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

КАТАЛОГ

СТУДЕНТІВ МИХАЙЛА ГРУШЕВСЬКОГО

ЛЬВІВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Упорядники:

Віталій Тельвак, Володимир Качмар, Святослав Журавльов

Редактор *Н. Плиса*

Комп'ютерне верстання *Л. Семенович*

Обкладинка *В. Рогана*

Формат . Умовн. друк. арк. 27,36. Тираж 200 прим. Зам. прим.

Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Університетська, 1, Львів, 79000

Свідоцтво

про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції.
Серія ДК № 3059 від 13. 12. 2007 р.

Видруковано з готових діапозитивів
у книжковій друкарні "Коло".
вул. Бориславська, 8. м. Дрогобич, Львівська обл., 82100

Свідоцтво

про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції.
Серії ДК № 498 від 20.06.2001 р.